

Pr: Diaria
Tirada: 16.923
Dif: 12.053

Els llibres i les coses

IGNASI
ARAGAY

L'Aragay és l'home que té més raó de Catalunya

La frase que dona títol a l'article afalaga el meu narcisisme, però és evident que no té res a veure amb mi. La va escriure Carles Riba el 1920. Es referia al seu amic, artista i crític d'art noucentista Josep Aragay (1889-1973), després que aquest publicàs *El nacionalisme de l'art*, text de combat on reivindicava un art propi català com a condició per a l'alliberament polític. En concret, la citació sencera és aquesta, extreta d'una carta del poeta adreçada al també poeta Josep Maria López-Picó: "L'estil va molt barat: un capbussó en qualsevol avantguardista de París o del Pombó i hom se n'unta. Hem de fer-nos feréstecs, sortits del bosc, cantelluts, forçuts i peluts, com uns Aragays; si no els catalans no anirem enlloc, i us certifico que l'Aragay és no solament l'home que té més raó de Catalunya, sinó dels que escriuen millor". Déu-n'hi-do.

Qui era, aquest Aragay? Us avanço que no hi tinc un parentiu directe documentat. Però també em queda clar, després de llegir el llibre que ara li dedica Xavier Castanyer i Angelet, estudiós i director del Museu Aragay de Breda, que és un Aragay dels que dins la meua extensa família en diem *auténtic*: radicalment convençut de la seva veritat, militant insubornable de les pròpies idees, persistent, lluitador, tossut. Els Aragays autèntics són persones de fe, d'una sola peça.

Contra l'academicisme neoclàssic, però també contra el Modernisme i les avantguardes –per a ell, el cubisme i el futurisme eren dues tragèdies–, Josep Aragay va ser un noucentista pur, ortodox, que bevia d'Eugeni d'Ors, Joaquim Folch i Torres, Joaquim Torres-García... Però així com els seus referents van evolucionar, l'Aragay no. No admetia cap interferència en el que considerava l'essència de l'art català: el mediterranisme italianitzant. El seu viatge al país transalpí el 1916-1917, becat per l'Ajuntament de Barcelona, li va canviar la vida. "Els artistes han d'ésser els constructors ideals de la ciutat", va escriure al seu dietari, que ocupa 1.200 pàgines i on defensa la idea de l'artista total, renaixentista, al servei de la civilitat –ell mateix pintava, feia ceràmica, escrivia poesia, teoritzava sobre l'art, polemitzava als diaris...– i arrelat en els valors de la simplicitat, la bellesa, la sobrietat i l'harmonia.

Als plafons ceràmics de la font de Santa Anna (1918), al Portal de l'Àngel de Barcelona, és on mostra "de manera més clara l'assumpció d'aquell llenguatge clàssic, senzill, rotund, basat en l'harmonització de les formes populars. Les quatre dones femenines [...] contenen, en sintonia amb la totalitat del conjunt, l'essència més pura de la iconografia noucentista", anota Castanyer en aquest llibre publicat per l'Abadia de Montserrat.

Amb els seus amics Riba, Obiols, Garcés, Foix, Pujols, Nogués i Millàs-Raurell, Aragay va formar part del pinyol noucentista. Però a diferència de la majoria, per exemple del mateix J.V. Foix, no va ser gens porós a la convivència amb les avantguardes i es va girar d'esquena a la influència parisenca. La seva intransigència li va generar retrets contundents de part de la crítica, per exemple de Rafael Benet, Romà Jori i Joan Sacs (Feliu Elias).

Hi ha un episodi que revela la seva obstinada contundència. El 1920, en ple debat sobre la urbanització de la plaça Catalunya –la qual no estava prevista al pla Cerdà–, Aragay va proposar fer

una rèplica exacta de l'Arc de Berà enfront de la rambla de Canaletes, amb el lema: "Aquest arc el construï la ciutat de Barcelona per fer honor a la memòria dels llegionaris [sic] catalans que moriren a França defensant la civilitat llatina contra la germànica". S'havia acabat feia poc la Primera Guerra Mundial. L'escarni a la premsa va ser fabulós. L'Aragay va quedar anímicament tocat. A causa d'això, i de la dictadura de Primo de Rivera, el 1924 va decidir abandonar Barcelona i instal·lar-se a Breda, on tenia arrels familiars, per centrar-se en la ceràmica.

Quan amb la República va tornar a escriure a la premsa, no havia tocat ni una coma del seu discurs estètic i ideològic. Militant d'Acció Catalana, partit dels joves intel·lectuals noucentistes escindits de la Lliga, va esdevenir regidor per aquesta formació a Breda (1934-1936), des d'on va reprendre l'ideal de la Catalunya ciutat. Empresonat pels Fets d'Octubre del 1934, quan va sortir de la presó es va casar (ja tenia 45 anys) amb la mestra del municipi, Teresa Solà. El 1939 tots dos van ser depurats i empresonats. Van sortir en llibertat, però marcats com a *desafectos*, el 1941.

A la postguerra va crear una empresa de fabricació de ceràmica utilitària, va escriure novel·les curtes en castellà (inèdites), força poesia (també inèdita), un tractat de ceràmica i un altre sobre dibuix i pintura. Van ser anys de silenci públic, aferrat a les antigues conviccions. Tant, que el 1961, en una entrevista a la premsa, quan se li pregunta sobre Tàpies, Miró, Tharrats i Cuixart, respon: "Són sobradament intel·ligents per comprendre que s'han ficat en un carreró sense sortida". I un any abans de morir diu al seu amic Salvador Riera, propietari de la galeria Dau al Set: "Us asseguro que hi haurà Noucentisme fins al 1999".

Font de Santa Anna, al Portal de l'Àngel, amb els plafons ceràmics de Josep Aragay. WAYRA/FICAPAL